

Kaynak gösterme / How to cite this article:

Külekçi, Y., & Tire, O. (2023). Üniversite öğrencilerinin namus algısı: Munzur Üniversitesi sosyoloji bölümü örneği. *Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 181-201. doi: 10.38122/ased.1270064

Makale Geçmişi / Article History

Alındı (Received): 24/03/2023

Kabul edildi (Accepted): 20/12/2023

Üniversite Öğrencilerinin Namus Algısı: Munzur Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Örneği*

¹Yağmur KÜLEKÇİ**, Olcay TİRE***

Özet: Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin namus algılarını, bu algıların oluşmasındaki etmenler dâhilinde saptamak ve kadına yönelik namus gerekçesiyle işlenen suçlara yönelik öğrencilerin çözüm önerilerini analiz etmek amaçlanmıştır. Niteliksel yöntem doğrultusunda gerçekleştirilen, fenomenoloji (olgubilim) desenine sahip olan bu araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından oluşturulan "Nitel Araştırma Görüşme Formu" kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Munzur Üniversitesi'nin sosyoloji bölümünde lisans düzeyinde öğrenim görmekte olan 21 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrenciler ile yarı-yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Örneklem grubu, kartopu örneklem tekniği ile oluşturulmuştur. Saha araştırması sonucunda elde edilen verilerin analizinde herhangi bir veri analiz programı kullanılmamıştır ve veriler el ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde "betimsel analiz" yolu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin namus algılarının çeşitli etkenlere göre değişkenlik gösterdiği ve öğrencilerin namus algılarının genel olarak eşitlikçi yönde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin namus olgusuna yönelik eşitlikçi tutumlarının temelinde; sosyoloji bölümünde almış oldukları ders içeriklerinin, üniversite sosyal ortamının ve üniversite okudukları Tunceli şehrinin sosyo-kültürel yapısının etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu etkenlerin yanı sıra ailevi değişkenler de bireylerin namus algılarında etkili olmuştur. Bu çalışmada elde edilen sonuçlardan biri de muhafazakâr/gelenekçi ailelerde yetişen bireylerin namus algılarının, modern/eşitlikçi ailelerde yetişen bireylerin namus algılarına göre daha geleneksel yönde olduğu sonucudur. Öğrencilerin namus algılarının cinsiyet faktörüne göre belirlenmediği de ulaşılan önemli sonuçlardan biridir. Hem kadın hem de erkek öğrenciler arasında namus olgusuna cinsiyetçi anlamlar yükleyen bireyler bulunmaktadır. Eşitlikçi tutum ise hem kadın hem de erkek öğrencilerin çoğunluğunda geçerlilik sağlamıştır. Çalışmada ulaşılan bir diğer önemli sonuç ise tamamına yakını Doğu ve Güneydoğu'da yaşamakta olan öğrencilerin ailelerinde törenin geçerliliğinin olmadığı sonucudur. Bu sonuç, söz konusu bölgelere yönelik olan genel algılara karşıt bir nitelik taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Namus, namus algısı, üniversite öğrencileri, kadın

University Students' Perception of Honor: The Case of Munzur University Department of Sociology

Abstract: In this study, it is aimed to determine the perceptions of honor of university students within the factors in the formation of these perceptions and to analyze the solution suggestions of the students for the crimes committed against women on the grounds of honor. "Qualitative Research Interview Form" created by the researcher was used as a data collection tool in this research, which was conducted in line with the qualitative method and has a phenomenology design. The sample of the research consists of 21 students studying at the undergraduate level in the sociology department of Munzur University. Semi-structured interviews were conducted with the students. The sample group was formed by snowball sampling technique. In the analysis of the data obtained as a result of the field research, no data analysis program was used and the data were analyzed manually. "Descriptive analysis" method was used to analyze the data. As a result of the research, it was concluded that university students' perceptions of honor vary according to various factors and that students' perceptions of honor are generally egalitarian. The egalitarian attitudes of the students towards

*Bu çalışma 2022 yılında Munzur Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı kapsamında hazırlanan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

**E-posta: ygmrdemir62@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4156-8842

*** Dr. Öğr. Üyesi Munzur Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, E-posta: olcaytire@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7622-062X

the phenomenon of honor were found to be influenced by the course content they took in the sociology department, the social environment of the university and the socio-cultural structure of the city of Tunceli where they studied at university. In addition to these factors, family variables also influenced individuals' perceptions of honor. One of the results obtained in this study is that the honor perceptions of individuals raised in conservative/traditionalist families are more traditional than the honor perceptions of individuals raised in modern/egalitarian families. It is also one of the important results that students' perceptions of honor are not determined according to the gender factor. Among both female and male students, there are individuals who attribute sexist meanings to the phenomenon of honor. The egalitarian attitude, on the other hand, was valid for the majority of both female and male students. Another important result reached in the study is that there is no validity of custom in the families of the students, almost all of whom live in the East and Southeast. This result is contrary to the general perceptions towards these regions.

Keywords: Honor, perception of honor, university students, woman

Summary

This study was conducted to determine university students' perceptions of honor and to analyze the main factors that determine their perceptions of honor. For this purpose, semi-structured interviews were conducted with university students. The subject and the results of the study are important because the issue is a current problem. In the literature, research on university students' perceptions of honor is limited. The fact that the studies that have been conducted are mostly quantitative studies makes it impossible to focus on the life stories of each individual and to deepen their experiences on the subject. Therefore, this study is expected to fill an important gap in the literature.

Snowball sampling technique was used to form the sample group for this study. The sample group of the study consists of 21 undergraduate students studying in the sociology department of Munzur University. Of these students, 9 were female and 12 were male. The ages of the participants varied between 19 and 26. All of the students who participated in the study were single. Considering the educational status of the parents of the participants, it was found that there was 1 parent who had a university education. Most of the other parents are primary school graduates. Most of the participants were not economically independent. A small number of participants stated that they worked during the 3-month summer period when university education was interrupted.

In this study, "Qualitative Research Interview Form" was used as a data collection tool. This form was created by the researcher for this study. The interview form consists of 2 main sections. The first part includes questions designed to analyze the demographic characteristics of the students who participated in the study. The second part consists of questions designed to determine the participants' perceptions about the phenomenon of honor. While creating the data collection tool, the researches of two different researchers were utilized. Firstly, the "Perception of Honor" research conducted by Sır (2005) was guiding, and secondly, the "Honor Understanding Attitude Scale Regarding Women" created by Gürsoy (2009) was guiding.

While analyzing the findings obtained during the study, no data analysis program was used and the data were analyzed manually. The analyzed data were processed within the sub-themes created for the purpose and subject of the study. These themes are; "Sexuality and Virginity", "Honor Definitions", "Relationship between Family Variables and Education and Perception of Honor", "Social Sanctions in the Name of Honor and Solution Suggestions of University Youth".

Various findings were reached regarding the perspectives of the students who participated in the research on sexuality and virginity. The phenomenon of virginity, which is generally associated with women in honor cultures, is not considered important by the participants. It was observed that virginity was interpreted as a physiological part of the female body. It was observed that the participants exhibited a more traditional attitude regarding their thoughts on sexual intercourse before marriage. The justifications varied. In short, when the answers given to the questions prepared on the basis of sexuality and virginity are evaluated on a common denominator, we come across a perception of sexuality that can still be considered taboo.

When the participants' perceptions of honor are analyzed, it is seen that they have more egalitarian perceptions of honor compared to the society in general. Participants did not define honor differently for men and women. They generally defined honor as a characteristic feature. Participants are aware of the traditional perceptions of honor in society. In particular, they stated that they are aware that the concept of honor is mostly

associated with female sexuality and virginity. They think that phenomena such as religion, tradition and custom lie at the basis of these sexist perceptions.

When the relationship between the participants' family structures and their perceptions of honor is analyzed, the students stated that their family structures were determinant on their perceptions. Individuals who state that they have gained an egalitarian perspective towards men and women as a result of both the formal education process and the socialization process outside the family may experience hesitation in maintaining the same attitudes within the family.

The issue of the need to protect, safeguard and supervise women is also a complex area. The general perception of the participants on the issue also varies on the basis of gender. The majority of male participants say that it is necessary to protect and supervise women. However, the general attitude of female participants is the opposite. These female participants stated that they can do everything that men do in social life and therefore do not need a man.

In this study, it was concluded that university education is a determinant in individuals' perceptions of honor. Students who have completed 3 years of university education and students who have not yet completed university education differ in their perception of honor.

As a result, it was concluded that the honor perceptions of university students who participated in this study are more egalitarian than the general perception of the society in which they live. It has been observed that there are various factors underlying the different perceptions of honor among individuals. These factors can be determined in terms of family variables, social environment, changing demographic characteristics such as age and gender, religion and traditions, and university level education. In this study, which was dominated by an egalitarian approach towards the phenomenon of honor, there was not a similar approach towards women's sexuality.

It was observed that a sexist approach was evident especially in the issue of sexual intercourse before marriage and that the results were mostly negative for women. When we look at the solution proposals of the youth for crimes committed on the grounds of honor, we see basically two different approaches. Some of the youth think that no solution can be developed for crimes committed on the grounds of honor and especially femicides. The second is the inadequacies in the process. They think that issues such as unfair judicial processes, inadequate security measures, provocation discounts should be particularly addressed and that these can be solutions.

Keywords: Honor, perception of honor, university students, woman

Giriş

Cinsiyet ayrımcılığı, hem kadının hem de erkeğin yaşamını olumlu ve olumsuz yönlerde etkileyebilme gücüne sahip önemli bir olgudur. Toplumsal anlamda kurgulanan “cinsiyet”; çeşitli sınırları, yapılması ve yapılmaması gereken eylemleri beraberinde getiren karmaşık bir alana dönüşmektedir. Bireyler için çizilen bu toplumsal sınırlar ve belirlenen kurallar “namus” olgusu ile de karşılık bulmaktadır.

Namus, ataerkilliğe geçiş süreci ile birlikte ortaya çıkmıştır. Söz konusu olgu, gelişmiş toplumlarda daha çok dürüstlük ve dini inançlardan bağımsız olarak değerlendirilen ahlâk kavrayışı ile bağdaştırılırken; ülkemiz gibi nüfusunun çoğunluğu Müslüman olan toplumsal yapılarda genellikle eril düşünce yapısı ve cinsiyet ayrımcılığı temelinde anlamlandırılmaktadır. Bu olgu, kadınların yaşamlarının denetlenmesi ve kısıtlanmasına sebep olabilmekte, kadına yönelik şiddet konusunda bir meşruiyet aracı olarak konumlanabilmekte ve kadınların yaşamına yönelik bir tehdit unsuru halini alabilmektedir (Ecevitoglu, 2012; Kalav, 2015; Hamzaoglu, 2019).

Namus kelime olarak “insan yapımı kanun, kural” anlamlarını taşımaktadır (Ecevitoglu, 2012: 282-285). Kavramın cinsiyetler temelinde herhangi bir tanımı barındırmadığı ve cinsiyetler arasında herhangi bir ayrıma yol açmadığı görülmektedir. Ancak tarihsel süreç içerisinde toplumsal yaşamda söz konusu olan değişimlerin bir getirisi olarak namus olgusuna yüklenen toplumsal anlamlar; cinsiyetler arası ayrımcılık temelinde şekillenen namus tanımlamaları yapılmasına ve namusun, kadınlar ile doğrudan ilişkili bir kavram olarak algılanmasına sebep olmuştur. Bu nedenle namus kadınların bedeni, cinselliği ve bekâreti ile ilişkilendirilen cinsiyetçi bir kavram olarak anlamlandırılmaktadır.

Namus algısı, bireyler tarafından namus olgusunun nasıl tanımlandığı ve hangi etkenler dâhilinde algılandığı ile ilgili bir kavramdır. Farklılaşan demografik unsurlar, içerisinde bulunan çağın ve özellikle toplumsal kurumların temel nitelikleri, toplumsal yaşamdaki değişim ve dönüşümler, namus olgusu ile yakından ilintili olan toplumsal cinsiyet, cinsellik, ahlâk gibi olgulara atfedilen anlamlar; bireylerin namus algılarında belirleyici rol oynayan başlıca etmenlerdir.

Literatürde namus algısı üzerine çeşitli örneklem grupları ile gerçekleştirilen çalışmalar dikkat çekmektedir (Gürsoy, 2009; Öztürk ve Tire, 2019; Sır, 2005; Şanlı, 2017; Vural ve Körpe 2018). Sır (2005) ve Gürsoy (2009) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda namusa ilişkin geleneksel tutumların devam ettiği sonucuna ulaşılrken; Vural ve Körpe (2018) ve Şanlı (2017) tarafından yapılan namusun algılanışı araştırmasında üniversite öğrencilerinin namus olgusuna yönelik tutumlarının eşitlikçi yönde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gürsoy’un (2009) çalışmasında fen bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin kadına ilişkin namus algılarının daha eşitlikçi olduğu saptanırken; Öztürk ve Tire (2019) ve Şanlı (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda sosyal bilimlerin çeşitli alanlarında eğitim görmekte olan öğrencilerin daha eşitlikçi yönde namus tutumlarının olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada ise, tamamı sosyoloji bölümünde öğrenim görmekte olan katılımcıların namus algılarının eşitlikçi yönde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu araştırmanın problemi; bireylerin namus algılarındaki farklılıklar ve bu farklılıklara sebep olan etmenlerin neler olduğudur. Temel amaç, üniversite öğrencilerinden oluşan katılımcıların namus algılarını saptamak, namus algılarındaki farklılıklara sebep olan değişkenleri incelemek ve aday sosyologlar olmalarının üzerinde durarak, kadına yönelik namus gerekçesiyle işlenen suçlar konusunda onların çözüm önerilerine eğilmektir.

Toplumsal Cinsiyet ile Namus İlişkisi

Cinslere yönelik gerçekleştirilen toplumsal cinsiyet ayrımcılığı ile gündelik yaşamın hemen her alanında karşı karşıya kalınmaktadır. “Kadın ve erkek olarak dünyaya gelmek” temel anlamını taşımakta olan biyolojik cinsiyet (sex) anatomik yapı bakımından sahip olunan farklılıkları içermektedir. Cinsel organların farklılığı, kadınların menstrüasyon döngüleri, kadın ve erkeğin vücut yapılarının farklı oluşu ve ses tonlarındaki farklılıklar; cinslerin fizyolojik yapılarındaki farklılıklara verilebilecek temel örneklerdendir (Ersöz, 2016). Toplumsal cinsiyet (gender) ise söz konusu anatomik farklılıkların toplumsal düzlemde yer edinmesi ve cinsler arasında bu bağlamda kurulan hiyerarşiyi içermektedir. Böylece toplumsal cinsiyeti, içerisinde bulunulan toplumun kültürüne, gelenek ve göreneklerine göre değişkenlik gösterebilen, toplumsal bir temel bağlamında kurgulanmış olan kadın-erkek rolleri ve sorumlulukları olarak tanımlamak mümkün olmaktadır (Dincer, 2007; Marshall, 2021). Ataerkil yapı içerisindeki toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ve kadının toplumsal konumu çerçevesinde kadına yüklenen sorumluluklar ise kadınları erkek karşısında dezavantajlı konuma getirmektedir (İşkil ve ark., 2023).

Toplumsal cinsiyet rolleri eril düşünce biçimi dâhilinde şekillendiği için toplum tarafından belirlenen ahlâki normlar da benzer nitelikler taşımaktadır. Özellikle toplum tarafından gerçekleştirilmesi istenmeyen eylemlerdeki kısıtlayıcı nitelik daha çok kadınlara yönelik olmaktadır. Büyük oranda beden ve cinsellik odaklı sınırların çizildiği namus olgusunda kadın, kendi yaşamı ile ilgili özgürce karar verme yetkisine sahip olarak görülmemektedir. Toplumsal cinsiyet rollerinin -özellikle gelenekçi toplumlardaki- yansıması olan “kadının edilgen, erkeğin ise etken konumları” gereği kadın; belirlenen ahlâki kodlar dâhilinde yaşamalıdır. Yazılı ve sözlü geleneğin ürünleri olan atasözleri ve masallar da, bu rollerin devamlılığının sağlanması konusunda birer destek unsuru olarak konumlanmaktadır.

Toplumsal cinsiyet rollerinin belirgin olduğu geleneksel toplumlarda kadın bedeni ve cinselliği temelli oluşturulan namus algıları ile karşılaşmaktadır. Namus olgusunun sınırlarının toplumsal cinsiyet rolleri dâhilinde çizilmesi durumu, devamında çeşitli toplumsal yaptırımları da getirmektedir. Kadına biçilmekte olan “dişil” ve erkeğe biçilmekte olan “eril” roller (Bayhan, 2013), namus bahanesiyle işlenen suçların temelinde yer almaktadır. Böylece, toplum tarafından belirlenen normların dışına çıkmak ya da beklenen rollerin gerçekleştirilmesi konularına büyük önemler atfedilmektedir. Kadın için daha çok beden ve cinsellik temelinde algılanan namus, erkek için büyük oranda dürüstlük, güvenilirlik ve en çok da hayatındaki anne, eş, kız kardeş başta olmak üzere kız çocuk, kız yeğen şeklinde çoğaltılabilecek aile üyesi kadınları koruma, kollama ve denetleme durumları ile bağdaştırılmaktadır.

Namus kültürlerinde kadın, namusun taşıyıcısı ve belirleyicisi konumundayken erkek, namusun asıl sahibi olarak nitelendirilmektedir. Eğer kadın toplumsal olarak belirlenen ahlaki normlara uygun davranır ve istenmeyen eylemlerde bulunmazsa bu durum, kendisinden önce kadının kocasını veya erkek kardeşini namuslu kılmaktadır. Kadının belirlenmiş olan toplumsal normların dışına çıkması durumu ise hem kadının çeşitli yaftalamalarla karşılaşmasına ve toplumsal yaptırımlara maruz kalmasına sebep olmakta hem de ailedeki koca, erkek kardeş gibi üyelerin namusunu zedelemektedir. Bu düşünce şekli doğrultusunda kadın üzerindeki her türlü baskı ve denetim, namus gerekçesiyle meşru kılınmaya çalışılmaktadır (Tire, 2019). Cinsiyet olgusu biyolojikten ziyade kültürel olarak anlamlandırıldığı için içerisinde yaşanılan toplumun demografik, sosyo-dinsel ve sosyo-kültürel niteliklerine eklenerek toplumsal cinsiyet rolleri yeniden üretilmekte ve böylece devamlılığı sağlanmaktadır.

Cinsellik ve Namus İlişkisi

Ataerkil toplumlarda, namus olgusunun genellikle kadın bedeni ve cinselliği ile bağdaştırıldığı görülmektedir. Çünkü ataerkil toplumlarda kadın bedeninin ve cinselliğinin çevrelerini, buna hakkı olduğu düşünülen erkek iktidarı çizmektedir (Bingöl, 2014). Kadının bedeni ve cinselliği, erkeğin inisiyatifinde olduğu düşünülen saklı bir kutu gibi durmaktadır. Ancak cinselliğe yönelik bu tutum, olgunun önemsiz oluşundan değil aksine, toplum için büyük önem taşımamasından kaynaklanmaktadır (Caner, 2017). Türkiye’de namus, cinsellik ile yakın ilişki içerisinde olduğu için (Uğurlu ve Akbaş, 2013), namus ile cinsellik eşdeğer görülmekte; bu tutum da daha çok kadın cinselliğine yönelik olmaktadır.

Cinsellik olgusu ilkel dönemlerde basitçe “cinslerin birleşimi” olarak değerlendirilirken ataerkilliğe geçiş ve tek tanrılı dinlerin ortaya çıkmasıyla birlikte çeşitli toplumsal anlamlarla bezenmiş olup (Reed, 1994; Berktaş, 2019), üzerine konuşulması/konuşulmaması gereken özellikli noktaların olduğu karmaşık bir alana tekabül etmektedir. Hatta Foucault, bu durumun modernleşme sürecinde de geçerli olduğunu söyleyerek cinselliğin yalnızca yargılanmadığını aynı zamanda yönetildiğini de söylemektedir (Bingöl, 2020). Söz konusu hassasiyetin temelinde, üreme eylemine indirgenen bir cinsellik algısının bulunması yatmaktadır. Kadının doğurganlık özelliği fizyolojik olmanın ötesinde toplumsal anlamlar kazanmış ve kutsanmıştır. Kutsanan üreme faaliyetindeki etkin rol erkeğe biçilmekteyken kadın edilgen olarak nitelendirilmektedir. Çünkü tohum-toprak metaforunda kadın toprağa erkek ise tohuma benzetilmektedir. Böylece asıl önemli olanın erkeğin spermi olduğu, erkek etkinliği olan tohum olmadığı sürece durağan olarak nitelendirilen toprağın yani kadın rahminin bir önem taşımadığı görüşü gelişmiştir (Kalav, 2015). Delaney (2018) Türkiye’de yapmış olduğu alan araştırmasında, Harran köyündeki köylülerin de kadını tohuma erkeği ise toprağa benzettiklerini belirtmiştir. Dahası, söz konusu üreme olgusunun önemi erkek için neredeyse evlilik dışı ilişkilerde

bile geçerli olmaktadır. Çünkü ataerkil toplumlar, erkeğin (başta evlilik dışındaki) cinsel ilişkilerini onun erkeklik gelişiminin bir belirtisi, gereği ya da neslinin devamı gibi karşılayabilirken, kadının bu tür deneyimlerine aksi yönde bakmaktadır. Böyle yanaşıldığında arzu, şehvet, taarruz ya da tatmin oluş sanki yalnızca erkeklerin bedenleri için vardır (Bingöl, 2021). Bu düşünce biçimi atasözleri ile de desteklenebilmektedir; “Kadının şamdanı altın olsa, mumunu dikecek olan erkektir” (URL-1, 2022).

Bireylerin namus algısını şekillendiren ve kadın cinselliği ile bağdaştırılan temel terim “hymen”dir. Vajinayı çeşitli yabancı nesnelere korumakta olan hymen terimi kendi temel işlevinin dışında değerlendirilmekte ve cinsiyetçi anlamlar yüklenerek “kızlık zarı” olarak nitelendirilmektedir (Gürsoy, 2009). Halk arasında kızlık zarı, bir kadının namuslu olduğunun yegâne göstergesi olarak anlamlandırılmaktadır, yitirilmesi ise tam aksi şekillerde yorumlanabilmektedir. Kızlık zarı olarak nitelendirilen hymene atfedilen kutsiyet, bekâret kontrolleri ve benzeri uygulamaları da beraberinde getirmektedir (Dincer, 2007).

Yöntem

Bu araştırma, nitel araştırma desenlerinden olgubilimsel (fenomenolojik) yaklaşım doğrultusunda ilerlemiştir. Fenomenoloji, bilincinde olduğumuz bir olgu hakkında daha detaylı ve derinlemesine bilgi sahibi olmamızı sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). O yüzden bu yaklaşımda, birey davranışlarını anlayabilmek için onun yaşamının bilinmesinin gerekliliği temel bir noktada yer almaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu gerekçelerden ötürü bu çalışmada fenomenolojik desen benimsenmiştir. Bu doğrultuda, bireylerle yoğun etkileşim içerisinde bulunulmuş ve görüşmeler olabildiğince derinleştirilmiştir.

Saha araştırmasını gerçekleştirmek amacı ile araştırmacı tarafından yarı-yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Hazırlanan veri toplama aracı doğrultusunda katılımcılarla görüşmeler yapılmıştır ve görüşmelerin tümü gerçekleştirildikten sonra transkripsiyon (deşifre) aşamasına geçilerek, toplanan verilerin analiz edilmesi sağlanmıştır.

Araştırmanın uygulaması Tunceli ilinde gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler Eylül 2021 sonunda başlayıp Aralık 2021 sonunda bitirilmek üzere 3 aylık sürede tamamlanmıştır. Görüşmelerin en kısısı 18 dakika sürerken en uzun görüşme 1 saat 17 dakika sürmüştür.

Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evreni Munzur Üniversitesi olup, örneklem grubunu ise Munzur Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü lisans öğrencileri oluşturmaktadır. 9 kadın 12 erkek olmak üzere

toplamda 21 öğrencinin katılımı sağlanmıştır. Örneklem grubu, kartopu örneklem tekniği ile oluşturulmuştur.

Veri Toplama Aracı

Verilerin toplanması için araç olarak araştırmacı tarafından oluşturulan “Nitel Araştırma Görüşme Formu” kullanılmıştır. Görüşme formu 2 bölümden ve 21 sorudan oluşmaktadır. İlk bölüm, katılımcıların demografik özelliklerini saptama amacıyla hazırlanmış sorulardan oluşurken ikinci bölüm, katılımcıların namus algılarını saptamaya yönelik sorulardan oluşmaktadır.

Veri toplama aracı hazırlanırken; konu ile ilgili daha önce yapılmış olan çeşitli çalışmalardan faydalanılmıştır. Sır (2005) tarafından gerçekleştirilen “Namusun Algılanışı” araştırmasında yer alan sorular, bu çalışma sorularının oluşturulmasında yol gösterici olmuştur. Konu ile ilgili gerçekleştirilen çalışmalarda yaygın bir şekilde kullanılan ve Gürsoy (2009) tarafından oluşturulmuş olan “Kadına İlişkin Namus Anlayışı Tutum Ölçeği (KİNATÖ)”, bu çalışmanın mülakat sorularının oluşturulması noktasında yol gösterici olmuştur.

Geçerlik ve Güvenirlik

Bu çalışmada, “yansız gözlem” niteliğini sağlamak amacı ile araştırma konusu olan namus algısının tarafsız bir şekilde araştırılması ve elde edilen verilerin aynı tarafsızlık ilkesi dâhilinde değerlendirilmesi gerekmiştir. Bu doğrultuda ilk olarak “katılımcı teyidi” ön plana çıkmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırma süresince, hedeflenen katılımcı grubu ile görüşmeler sağlanmadan önce, örneklem grubu ile aynı üniversitede ve aynı bölümde lisans düzeyinde eğitim görmekte olan 3 öğrenci ile pilot görüşmeler sağlanmıştır; nitel araştırma görüşme formunda yer alan soruların anlaşılır ve kolay yanıtlanabilecek düzeyde olup olmadığı teyit edilmiştir (Gönültaş ve ark., 2019). Nitel araştırma görüşme formunda yer alan mülakat soruları ile ilgili uzman görüşlerine başvurularak sosyoloji bölümü hocalarının görüşleri alınmıştır. Akabinde nitel araştırma görüşme formunda yer alan sorular tekrar değerlendirilerek görüşme formuna son hali verilmiştir.

Nitel araştırma süreçlerinde araştırmayı gerçekleştiren kişinin esnekliği ilkesi, araştırmanın inandırıcılık ve aktarılabirliği açısından önemli bir noktada yer almaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu çalışmada da görüşmeler süresince gerekli görülen durumlarda, görüşme formundaki sorulardan farklı ek sorulardan yararlanılmıştır.

Betimsel analiz yolu kullanılarak analizi gerçekleştirilen araştırmalarda, görüşme sağlanan bireylerin anlatılarından “doğrudan alıntılar” biçiminde faydalanmak ve verileri bu şekilde işlemek; hem çalışmanın inandırıcılığı açısından hem de tutarlılığı açısından önem taşımakta olduğu için bu

çalışmada da katılımcı söylemlerinden sıkça “doğrudan alıntılar” şeklinde faydalanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Analiz

Bu araştırmada görüşmeler sonucu elde edilen verilerin analizinde herhangi bir veri analiz programı kullanılmamıştır, veriler el ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde “betimsel analiz” yolu kullanılmıştır. Görüşmelerin gerçekleştirildiği kişilerin düşüncelerini ve yaşam öykülerini daha etkili bir biçimde aktarabilmek adına doğrudan alıntılardan faydalanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmada verilerin toplanmasından önce Munzur Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı’ndan 30.09.2021 Tarihli, 2021/13-7 Sayılı etik kurul izni alınmıştır. Öğrencilere, araştırmaya katılma hususunda tamamen gönüllülüğün esas olduğu açıkça belirtilmiştir ve bu doğrultuda “Araştırmaya Gönüllü Katılım Formları” katılım gösteren bütün öğrencilere araştırmacı tarafından doldurtularak öğrenci onayları yazılı hale getirilmiştir. Mülakatlar öncesinde her katılımcıya ses kaydı hususu özellikle belirtilmiş ve yazılı izin yanında sözlü izinleri de alınmıştır.

Bulgular

Demografik Özellikler

Araştırmaya kapsam dâhilinde 12’si erkek 9’u kadın 21 öğrenci katılmıştır. Katılımcıların yaş aralığı 19 ile 26 arasında değişkenlik göstermektedir. Katılımcıların tümü bekârdır. 1 kadın ve 1 erkek katılımcı nişanlı olduklarını belirtmiştir. Katılımcıların doğum yerleri değişkenlik göstermektedir. 5 katılımcı Diyarbakır’da, 3 katılımcı Elazığ’da, 2 katılımcı Tunceli’de doğmuştur. Hakkâri, Kars, Kayseri, Kahramanmaraş, Van, Muş, Ağrı, Mardin, Osmaniye, Bursa ve İstanbul’da doğan birer katılımcı bulunmaktadır. Katılımcıların çoğu küçük kent kökenlidir, 1 katılımcı ise köy kökenlidir. 2 katılımcının doğduğu yer ile uzun süre yaşadığı yerleşim yeri farklıdır.

Katılımcıların 3’ünün aile tipi büyüklüğüne göre geniş aileyken kalan 18’inin aile tipi çekirdek ailedir. Katılımcıların ebeveynlerinin eğitim durumlarına bakıldığında; üniversite düzeyinde eğitim almış olan 1 ebeveynin bulunduğu saptanmıştır. Diğer ebeveynlerin yarısından çoğu ilkököl mezunudur. Okuma yazma bilmeyen ebeveynlerin tümü, annelerdir. Katılımcıların ebeveynlerinin mesleki durumlarına bakıldığında; çalışan kadın ebeveyn sayısının 5 olduğu görülmektedir. Erkek ebeveynler arasında çalışmamış/çalışmayan ebeveyn yoktur. Şuan çalışmayan erkek ebeveynlerin tümü emeklidir. Çalışan ebeveynlerin meslek grupları da farklılık göstermektedir. Emekli olan erkek ebeveynler dışındakilerin çoğu serbest meslek; diğer ebeveynler ise işçi, şoför, sağlık personeli ve

hizmetlidir. 1 erkek ebeveyn işletme sahibi iken 1'i de yöneticidir. Çalışan kadın ebeveynlerin ise tümü işçi olarak çalışmaktadır.

Cinsellik ve Bekâret

Cinsellik olgusu ilk insanlardan bu yana, beslenme ihtiyacı gibi insan yaşamındaki temel ihtiyaçlardan biri olarak nitelendirilmektedir (Caner, 2017). Ancak bu nitelendirme tarihsel süreç içerisinde evrime uğramış ve bir noktadan sonra cinsellik olgusu farklı şekillerde yorumlanmaya başlanmıştır. İlkel dönemde kural, yaptırım ve cinsiyet ayrımcılığından bağımsız bir cinsellik süreci söz konusu olmakta; cinsellik basitçe, neslin devamını sağlamak ve cinsel isteklerin doyurulması anlamına gelmekteydi. Ancak yerleşik yaşam ve tarım toplumu, toplumsal yaşamdaki birçok değişikliği de beraberinde getirmiştir ve bunlardan en önemlisi de cinsellik ile ilgili olan toplumsal nitelikteki normlardır (Hamzaoğlu, 2019). Çalışmanın bu kısmında katılımcıların cinsellik ve bekâret olgularına yönelik tutumlarını saptamak amacıyla 3 temel soru sorulmuştur. Bu sorular; “*Bekâret Kavramını Nasıl Tanımlarsınız?*”, “*Evlilik öncesinde cinsel birliktelik ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?*” ve “*“Bakire kadın” söyleminin fizyolojik ve toplumsal açıdan taşıdığı anlamlar nelerdir?*” şeklindedir.

“*Bekâret kavramını nasıl tanımlarsınız?*” sorusuna bazı katılımcılar bekâretin çok önemli olduğu, bazıları ise hiçbir anlam ifade etmediği yanıtlarını vermiştir. Katılımcıların çoğu bekâret olgusunun yalnızca kadın ile bağdaştırıldığına, erkeğin bekâretinin sorgulanmadığına ve bu yaklaşımın yanlış olduğuna işaret etmişlerdir. Söz konusu katılımcılar bekâret, bakirelik gibi kavramların yalnızca fizyolojik bir anlam taşıdığına işaret etmişler ve bekâretin önemli olmadığına değinmişlerdir. Katılımcıların çoğu bekâret kavramının, kendileri için içi boş bir kavram olduğunu söylemiştir.

Bekârete çok farklı kutsiyetler atfedilmiş, ben doğru bulmuyorum bu kutsiyetleri. Sadece cinsel organın zarar görmemesi için, herhangi bir bakteri, enfeksiyon oluşmaması için oluşturulmuş bir zar. Doğduktan sonra bu zar olmayabiliyor bazı küçük kız çocuklarında. Kırsal kesimde bu bekâret olayına çok büyük kutsiyet atfediliyor. (K6)

Kadının, bekâretini istenmeyen bir şekilde (evlilik dışında) kaybetmesi durumu, kültürden kültüre değişmekle birlikte çeşitli toplumsal yaptırımları da beraberinde getirmektedir. Namus kültürlerinde kadının bekâreti hayati bir önem taşıdığı için evlilik sürecindeki kadının bakire olup olmadığı sorgulanmakta ve bu durum somut olarak kanıtlanmak istenmektedir. Ülkemizde de uygulanmakta olan “kırmızı kuşak kuşatma” ve “çarşaf gösterme” gelenekleri, kadının bekâretine yönelik olan ve gelenek olarak nitelendirilerek nesilden nesile aktarımı sağlanan uygulamalardandır. Bazı katılımcılar yaşadıkları bölgelerde söz konusu uygulamaların hâlâ gerçekleştirildiğini aktarmıştır:

Benim yaşadığım yerde gelenek adı altında bazı güzellemeler var. Bele kuşak bağlama, kadının bekâretinin temsili olarak görülen bir simge ve bu simge gayet normalleştirilmiş olarak görülüyor. Keza gerdek gecesi

sonrasında çarşafın sergilenmesi... Havaya ateş açılıyor mesela bizde. Bizim erkek, kızın açılışını yaptı diye düşünüyor. O çarşaf sergileniyor. Çarşafı gösterir, bizim kız kızoğlankız çıktı, sağlam çıktı gibi sevinç gösterileri oluyor. (K6)

“*Evlilik öncesinde cinsel birliktelik ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?*” sorusu katılımcıların çoğu tarafından “*Olabilir*”, “*Gayet normal*”, “*İnsanlar birbirini sevdikten sonra neden olmasın?*” şekillerinde yanıtlanmıştır.

...el değmemiş, çiçek açmamış, gelincik derler. Toplum açısından da takdir edilen bir model. Ama bakire olması nasıl takdire şayan bir durum ki? Mesela bakire ama cina yet işlemiş, bakire ama akla gelmeyecek inanılmaz şeyler yapmış. İnsanları analiz ederken fizikselliğine göre değil de düşüncelerine göre analiz etmek gerekiyor. (K5)

Bu başlık adı altında katılımcılara yöneltilen son soru ise “*“Bakire kadın” söyleminin fizyolojik ve toplumsal açıdan taşıdığı anlamlar nelerdir?*” sorusu olmuştur. Katılımcıların çoğu bu soruya yanıt verirken “bekâret” kavramını tanımadıklarının üzerinde durmuşlardır. Ancak “bakire kadın” söyleminin toplumumuzda önemli bir noktada yer aldığı farkında olduklarını da belirtmişlerdir. Çalışmanın bu aşamasında elde edilen sonuçlar, Dincer (2007) tarafından bireylerin namus algılarına yönelik gerçekleştirilen araştırmanın sonuçları ile benzer nitelikler göstermektedir. Bakire olmak kentte yaşayan ve eşitlikçi yapıya sahip olan aileler açısından genel olarak kutsanmamaktadır. Ancak kırdaki aynı durum geçerli olmamıştır.

Bekâret kavramı çok yönlü bir kavramdır derim. Bunu sadece bizim toplumumuza -Doğu toplumuna- soruyorsanız, utanılacak bir şey bile oluyor insanlar için. Ama bu kavramı mesela Batı’da soracak olursak, bu sadece biyolojik bir vazgeçiş olarak tanımlanır. Ama bizim toplumumuzda, bizim kültürümüzde bu bir insanın hayatına mal olabilecek bir şey. (E9)

Katılımcıların büyük bir kısmı bekâret olgusunu tanımadığını belirtmiştir. Kelime anlamı olarak neyi ifade ettiğini bilen ve özellikle kadın bedeniyle ilgili olan “kızlık zarı”nın bilgisine sahip olan katılımcılar; bekâret olgusunu önemsemediklerini aktarmıştır. Bekârete önem atfeden katılımcıların ise büyük kısmı erkektir. Bu katılımcılar kadının bekâretini evlilik dışında kaybetmemesi gerektiğini söylerken, din ve kültürü ön plana çıkarmışlardır.

Namus Tanımlamaları

Çalışmanın bu bölümünde, farklı demografik özelliklere sahip olan katılımcıların namus kavramını nasıl tanımladıkları konusu işlenmiştir. Bu başlık altında katılımcılara doğrudan 3 soru sorulmuştur. Bu sorular; “*Namus kavramını nasıl tanımlarsınız?*”, “*Sizce “namuslu kadın” ve “namuslu erkek” ne demektir?*” ve “*Namusun kadın ve erkek için toplumda farklı şekillerde algılanmasının sebebi sizce nedir?*” şeklindedir. Katılımcıların geneli namusu karakteristik bir özellik olarak tanımlamıştır ve namus algıları eşitlikçi bir nitelik taşımaktadır.

Ya aslında ben namus kavramını tanımıyorum. Kullanmıyorum da o kavramı, sevdiğim bir kavram da değil. Zaten bu kavram da ataerkillikle gelmiş bir kavram. Aslında namus ahlak, dürüstlük anlamlarında. (E5)

Köy kökenli erkek katılımcı, namus tanımlaması yaparken toplumsal olayların üzerinde durmuştur. Onun için de namus; cinsellik ve bekâretin dışındaki her şeyle ilgili olabilecek kadar geniş bir kavramdır:

...orman yangınları oldu, Elazığ'da deprem oldu, kiralar iki katı arttı. Bence bu namussuzluktur. Mesela yangına karşı eldivenler 3 lira 5 lira iken, 15-20 lira oldu. Bu daha büyük namussuzluktur benim için. Çünkü insanların o süreçte ihtiyaçları olan şeyleri kat kat artırmak ve onların bu zor durumundan faydalanmak, çok büyük bir namussuzluktur benim için. Ya da mesela emlakçılar... Elazığ depreminden önce kiralar bin lira iken depremden sonra yıkılan evlerden dolayı, insanlar evsiz kaldı, 2000 lira oldu. (E7)

Katılımcıların namus algılarını saptamaya yönelik olan ve çalışma için büyük önem taşıyan ikinci soruyla ilgili katılımcıların geneli; kadın ve erkek için farklı namus tanımlamaları yapmamıştır. Çalışmanın bu kısmında genel yanıtlardan ayrılarak kadın ve erkek için farklı namus tanımlamaları yapan katılımcılar olmuştur:

Ya namuslu kadını cinsel deneyimi olmayan bir kadın olarak görüyorum ama oturmasını kalkmasını bilen de bir kadın olarak görüyorum. (K7)

Hocam namuslu kadın deyince aklıma direkt cinsellik geliyor valla. Namuslu kadın, herhangi biriyle ilişkisi olmayan, herhangi bir erkekle bağlantısı olmayan, bir erkekle sağda solda gezmeyen, kendini bilen... (E4)

Namus olgusuna yönelik geleneksel bir tutuma sahip olan katılımcıların, görüşmeler süresince din ve gelenek olgularını ön plana çıkardıkları görülmektedir.

Ailevi Değişkenler ve Eğitim ile Namus Algısı İlişkisi

Çalışmanın bu bölümünde katılımcılara 4 soru sorulmuştur. Bu sorular “Okumakta olduğunuz üniversite ve bölümü temel aldığımızda, üniversite düzeyinde alınan eğitimin, namus algınızda yaratmış olduğu farklılıklar var mıdır? Varsa nelerdir?”, “Aile yapınızı nasıl tanımlarsınız?”, “Aile yapınızın, sizin namus algınızda belirleyici olduğunu düşünüyor musunuz?” ve “Ailedeki erkeklerin, aile üyesi kadınları denetleme, koruma ve kollama görevlerinin olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?” şeklindedir.

21 katılımcının 8'i ailesini eşitlikçi/muhafazakâr, 7'si gelenekçi/muhafazakâr, 6'sı tamamen eşitlikçi olarak tanımlamıştır. Aile yapısını muhafazakâr olarak tanımlayan katılımcılar; ailede eğitim düzeylerinin düşük olduğunu belirtmişlerdir.

“Aile yapınızın sizin namus algınızda belirleyici olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcılar farklı yanıtlar vermiştir. Katılımcıların 12'si, aile yapısının kendi namus algısı üzerinde belirleyici olduğunu söylerken 8 katılımcı, aile yapısından bağımsız olarak şekillenen namus algısının olduğunu söylemiştir.

“Ailedeki erkeklerin, aile üyesi kadınları denetleme, koruma ve kollama görevlerinin olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?” sorusuna katılımcıların 8’i “Evet, gereklidir” yanıtını vermiştir. Kalan 13 katılımcı ise erkeklerin böyle bir görevi olmadığını ve bunun da gereksiz olduğunu belirtmiştir.

Eğitim ile namus algısı arasındaki anlam ilişkisini irdelemek ve öğrencilerin almış/almakta oldukları üniversite eğitiminin, onların namus algılarındaki etkisini saptamak amacıyla katılımcılara; “Okumakta olduğunuz üniversite ve bölümü temel aldığımızda, üniversite düzeyinde alınan eğitimin, namus algınızda yaratmış olduğu farklılıklar var mıdır? Varsa nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Katılımcıların büyük bir kısmı ders içeriklerinin yanı sıra üniversite sosyal ortamının, algılarında değişiklik yaratma konusunda etkili olduğunu söylemiştir:

Mesela ben ne yalan söyleyeyim benim gözümde eskiden namus, bakirelik olarak görülüyorken şuan öyle bir şey değil. Çok ayrı bir şey. (K7)

Geride bıraktığı 3 yıllık sosyoloji eğitiminden sonra algısının eskiye nazaran değiştiğini belirten bir erkek katılımcı:

Ama üniversitede bizim bölüm için bakıldığı zaman, biz temelde insanı ele aldığımız için, her koşulda tarafsız bir şekilde insanı araştırdığımız için böyle şeylere anlam verebiliyoruz. (E9)

E9’un da belirttiği üzere sosyoloji bölümü, sosyal bilimlerin diğer bölümlerinde de olduğu gibi, insan ve toplum ile ilgili konulara daha fazla eğilmekte, toplumsal meselelere yönelik ders içerikleri oluşturulmakta ve bu sayede bireylerin algıları olumlu yönde değişebilmektedir. Özellikle toplumsal cinsiyet ile ilgili ders içerikleri sayesinde kişilerin namus algısında bu vesileyle olumlu yönde farklılıklar oluşabileceği öngörülmektedir.

Namus Adına Gerçekleştirilen Toplumsal Yaptırımlar ve Üniversite Gençliğinin Çözüm Önerileri

Bu bölümde katılımcılara “Töre ve namus cinayetleri ile ilgili ne düşünüyorsunuz? Yaşadığınız yerlerde bu konularda ne tür yaptırımlarla karşılaştınız?” ve “Geleceğin üniversite mezunları ve sosyologları olarak, namus gerekçesiyle kadına yönelik işlenen suçlar konusunda çözüm önerileriniz nelerdir?” soruları sorulmuştur.

İlk soru özelde çalışma açısından, genelde ise ülkemizdeki töre olgusu ve genel kabuller bakımından büyük önem taşımaktadır. Katılımcıların büyük kısmı Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde doğup yaşadıkları için, vermiş oldukları yanıtlar konuyla ilgili genel bir kabule ışık tutmaktadır. Töre ve namus saikiyle işlenen suçların, aşiret sisteminin geçerli olduğu belli bölgelere özgü olduğu düşünülmektedir (Tahincioğlu, 2013). Ancak tamamına yakını Doğu’da yaşayan katılımcıların çoğu ailesinde töre kurallarının geçerli olmadığını belirtmiştir. “Bizde töre yok” söylemleri ile açıklamalarını desteklemişlerdir.

Ancak bazı katılımcılar da kendi ailelerinde törenin geçerlilik sağlamadığını belirtirken yaşamakta oldukları kültürde, diğer ailelerde törenin geçerlilik sağladığını belirtmiş ve bu durumu şahit oldukları örnekler ile somutlaştırmışlardır:

İki genç kaçmışlardı ve ailesi onları bulduklarında ikisinin de kafasına sıkarak öldürmüştü. Daha çok kız tarafı öldürmeye meyilliydi. Çünkü namussuzluk olarak görüyorlar ve başlarının eğildiğini düşünüyorlar. (K7)

Bazı katılımcılar ise namus gerekçe gösterilerek yaptırıma maruz kalabileceğini öngördüğünü paylaşmıştır:

Töre ve namus bizim toplumumuzda var, ailemizde de var. Namus çok önemli hatta binlerce kat önemli. Babam mesela daha bu yıl içerisinde şu cümleyi kurdu; “Seni bi erkekle yan yana yürürken görürsem bile, seni blender makinesinden geçiririm” gibi bir cümle kullandı. Yapmaz öyle bir şey ama kullandığı cümle bu; görürsem çok kötü şeyler olur, anlamına geliyor bu. (K1)

Katılımcıların çözüm önerilerine bakıldığında ise yanıtlar farklılıklar göstermektedir. Bazı katılımcılar kökten aile düzeyinde bir eğitimin gerekliliği üzerinde dururken, bazı katılımcılar da namus algısının değişmesini mümkün kılacak tek yerin adalet ve mahkemeler olduğunu söylemekte ve yaptırımların yetersiz oluşunun üzerinde durmaktadır. Diğer birçok katılımcı gibi bunun önüne geçmenin mümkün olduğunu düşünmeyen bir erkek katılımcı, yeni nesilden başlayarak kökten sağlanan bir eğitim ile de bu durumun önüne geçilemeyeceğini aktarmaktadır. Bunu sebebini de Türk toplumundaki aile yapısı olarak görmektedir:

Şimdi mesela ben Urfa’da yaşıyordum. Biz öyle düşünüyoruz ama yan komşum öyle düşünmüyor. Sen o komşuyu değiştiremezsin. Onun çocuğunu değiştirirsin, o eve gider bunu dillendirir, babası onu döver zaten. Hani o yüzden benim gözümde pek mümkün değil. Ben bunun bir çözümünün olduğunu düşünmüyorum. (E5)

Katılımcı öğrencilerin çözüm önerilerine bakıldığında, kayda değer bir kısmının umutsuz bir tavır sergileyerek çözüm önerisinde bulunmadıkları görülmüştür. Söz konusu öğrenciler açısından alınacak hiçbir önlem, kadına yönelik şiddetin ve namus gerekçesiyle işlenen suçların önüne geçecek güçte görülmemektedir. Diğer katılımcılar ise çözüm önerileri noktasında farklı önerilerde bulunmuşlardır. Bu öneriler; hukuki yaptırımların ağırlaştırılması, şiddet mağduru kadınlara yönelik devlet desteğinin artırılması ve kadın sığınma evlerinin niteliklerinin geliştirilmesi, ailelere yönelik kadın-erkek eşitliği temelinde kökten eğitimler verilmesi şekillerindedir.

Benim çözüm önerim kesinlikle; bir değişim ve gelişim söz konusu olacaksa bunun anne ve babalardan, aileden başlanması gerektiğini düşünüyorum. Bunun diplomayla alakalı olduğunu da düşünmüyorum. Yani bu suçları işleyenler sadece köylerde yaşayan ya da ne bileyim okumayan insanlar değil. Aksine statü sahibi insanlar da bunu yapıyor. Benim için tamamen ilk değişim kesinlikle ailede başlamalı. (K3)

Özetle; üniversite öğrencilerinin, namus gerekçe gösterilerek işlenen suçların önüne geçilmesi konusundaki çözüm önerilerine bakıldığında çeşitli yanıtlar ile karşılaşmıştır. Öğrencilerin bir kısmı bu konuda umutsuz bir tutum sergilerken bir kısmı da bu suçların önüne çeşitli önlemler alınarak geçilebileceğini; sorun tamamen ortadan kaldırılamasa bile hiç değilse ciddi oranda azalma sağlanabileceğini düşündüklerini belirtmişlerdir. Katılımcı söylemlerinde öne çıkan en önemli noktalardan ilki, hukuki yaptırımların yetersizliği noktası olmuştur. Gerek yargı süreçlerinde çeşitli gerekçelere dayandırılarak verilen iyi hal indirimleri, gerekse de kolluk güçlerinin etkin bir şekilde kadınları koruyamadıkları yönündeki görüşler ön plana çıkmaktadır.

Sonuç

Üniversite öğrencilerinin namus algılarını saptamaya yönelik gerçekleştirilen bu araştırmada araştırmaya katılım sağlayan öğrencilerin namus algılarının çeşitli etkenlere göre değiştiği ve namus olgusuna yönelik tutumlarının genellikle eşitlikçi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu etkenler cinsiyet, aile yapısı, ekonomik düzey, uzun süre yaşanan yerleşim yeri gibi demografik faktörler olabilirken içerisinde bulunan sosyal koşullar, eğitim süreci, bireylerin etkileşim kurduğu diğer bireylerin algıları, kadın-erkek ilişkilerine bakış açıları gibi etkenler de olabilmektedir.

Ailevi değişkenler ve alınan eğitim, bireylerin olgulara yönelik bakış açılarını etkileyen en önemli değişkenlerdendir. Bireylerin eğitim süreci aile kurumu içerisinde başlamaktadır. Gerek toplumsal cinsiyet rollerinin gerekse de namus olgusunun öğrenildiği ilk toplumsal birim, ailedir. Geleneksel olarak nitelendirilebilecek aile yapılarında bireyler genellikle, geleneklerin devamlılığını sağlama ve kültürü koruma yönünde özel çabalar sarf etmektedir. Bu tür yapılarda yaşamakta olan bireylerin namus algıları da, ebeveynlerden öğrenilenler doğrultusunda şekillenebilmekte ve ortaya cinsiyetçi bir namus algısının çıkması kaçınılmaz olmaktadır. Eşitlikçi ailelerde ise geleneklere bağlılığa genel olarak büyük önem atfedilmemektedir. Bireyler, kadın ve erkek olma durumunun yarattığı toplumsal ayırım temelinde değil de eşit bireyler olma yönleriyle var olmaktadır. Bu tür yapılarda toplumsallaşmış bireylerin namus algıları da daha eşitlikçi bir yönde olabilirken, genel olarak kadın ve erkek için farklı namus algıları ortaya çıkmamaktadır. Söz konusu yapılarda namus genel olarak cinsiyetten bağımsız, kişisel bir özellik olarak tanımlanmaktadır.

Bu çalışmada, bireyler arası kadın-erkek ayrımı temelinde şekillenen ve keskin sınırlara sahip namus tanımlamaları ile karşılaşılmamıştır. Çalışma bu niteliği ile literatürdeki bazı çalışmalardan ayrılmaktadır. Sır (2005) tarafından yapılan araştırmada namus algısına yönelik geleneksel tutumun büyük oranda korunduğu ve namus olgusunun büyük oranda ailedeki kadın üyeler ile bağdaştırıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Öztürk ve Tire (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ise erkek üniversite öğrencilerinin, kadın öğrencilere oranla kadına yönelik namus gerekçesiyle uygulanan

şiddete daha fazla onay verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Gürsoy (2009) da, üniversite öğrencilerinin kadına ilişkin namus algılarını ölçmek amacıyla gerçekleştirdiği çalışmada; öğrencilerin namusa ilişkin geleneksel tutumlarının devam ettiği sonucuna ulaşmıştır.

Görüşme sağlanan öğrencilerin büyük bir kısmının namus algısının, içerisinde yaşadığı toplumun namusa yönelik algısına kıyasla daha eşitlikçi yönde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin namus algılarının olumlu ve eşitlikçi yönde olmasının temelinde aile yapısı, üniversite düzeyinde aldıkları eğitim, üniversite sosyal ortamı, üniversite okudukları Tunceli ilinin sosyo-kültürel yapısı gibi faktörlerin etkili olduğu görülmüştür. Literatürde de benzer sonuçlara ulaşılan çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Şanlı (2017) tarafından yapılan çalışmada da üniversite sonuncu sınıf öğrencilerinin namus olgusuna yönelik tutumlarının eşitlikçi yönde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Vural ve Körpe (2018) tarafından yapılan ve üniversite öğrencilerinin namusa ilişkin tutumlarını ölçmeyi amaçlayan çalışmada, farklı alanlarda öğrenim görmekte olan 300 öğrenci ile görüşülmüştür. Çalışma sonucunda öğrencilerin namus anlayışı ile ilgili tutumlarının eşitlikçi yönde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çaylan Çağlayan ve Topatan (2020) tarafından yapılan çalışmada da üniversite öğrencilerinin evlilik öncesi cinselliğe yönelik tutumları geleneksel yönde olsa da namus ile ilgili tutumlarının eşitlikçi yönde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin cinsellik ve bekâret olgularına yönelik tutumlarını analiz etmek amacıyla çeşitli sorular sorulmuştur. Öğrenciler, evlilik öncesinde cinsel birliktelik yaşanması konusunda ilgili genel olarak olumlu bir tutum içerisinde olmaktadır. Katılımcıların büyük bir kısmı söz konusu olgulara yönelik eşitlikçi bir tutum içerisinde olsa da geleneksel tutuma sahip olan sayılı öğrenci bulunmaktadır. Özellikle evlilik öncesi cinsel birliktelik yaşanması ve evlenilecek kadının bakire olması konularına yönelik geleneksel tutuma sahip olan öğrencilerin muhafazakâr ailelere sahip oldukları ve ebeveynlerinin eğitim düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür. “Cinsel birleşmedeki aktif rol erkeğe verilmekte ve kadın durağan olarak görülmektedir” (Dincer, 2007: 133; Delaney, 2018). Bu düşünce temele alınarak kadının bedeni ve cinselliğini denetlemek, korumak amacıyla gelenek adı altında çeşitli uygulamalar gerçekleştirilmektedir. Kadın cinsel organı, erkeğinkinden farklı olarak işlevlerine göre bölümlere ayrılmaktadır (İlkkaracan, 2018). Kadının birliktelik süresince haz almasını engellemek amacıyla klitorisin, sünnet gibi yaptırımlara maruz bırakılarak kesilmekte, koparılmakta olduğu bilinmektedir (Özenç, 2006; Toubia, 2018; İbrahim, 2019). Bu noktada tutumlar ikiye ayrılmaktadır. Bunlardan ilki bunun bilgisine sahip olmamak, ikincisi ise bunun bilgisine sahip olduğu halde kadının cinsel anlamda uyarılması veya olası bir zevk, haz almasının önüne geçme yönündeki eğilimdir (Toubia, 2018). Çünkü kadın cinselliğinin yalnızca doğurganlığa indirgenmediği bir toplumsal yapıda, kadının cinsel birliktelikte zevk alması tehlikeli olarak görülmektedir. Bayrak (2010), Yunanistan ve Sicilya’da uygulanmakta olan ve

Türkiye’de de hala belli başlı yörelerde gerçekleştirilen çarşaf geleneğinde; kayınvalidenin, eve gelen ve geneli akrabalarından oluşan misafirlere, kanlı çarşafı sergileyerek bunu bir övgü kaynağı olarak kullandığını belirtmektedir. Evlenen kadın bakire olduğunu kanıtlayamazsa çeşitli yaptırımlar ile karşılaşmaktadır. Uygulama şeklinde bazı farklılıklar olsa da aynı uygulama Yozgat, Van, Afyon, Sivas, Erzurum yörelerinde nadir de olsa görülmektedir (Koksal, 1997). Katılımcılardan bazıları da kadın cinselliği ve bekâretinin denetlenmesi amacıyla gerçekleştirilen zıfaf sonrası çarşaf sergileme ve kırmızı kuşak kuşatma uygulamalarının, gelenek adı altında kendi yörelerinde ve kendi ailelerinde de uygulanmakta olduğunu aktarmıştır. Ancak katılımcıların geneli, bekâret kavramını tanımadığını veya bekâretin önemsiz bir olgu olduğunu; söz konusu uygulamaları desteklemediklerini belirtmişlerdir. Bekâretin önemine vurgu yapan katılımcıların ise çoğu erkektir. Bu katılımcıların tümü, geleneksel ailelerde yetişmiş olan bireylerdir. Söz konusu katılımcılar; din, gelenek ve kültür gibi öğelerin kendi yaşamlarında çok önemli bir noktada yer aldığını belirtmişlerdir ve aynı katılımcılar, bekâretini kaybetmiş olan bir kadınla evlenmek istemeyeceklerini söylemişlerdir. Literatürdeki konu ile ilgili yapılan çalışmalarda da erkek üniversite öğrencilerinin evlenecekleri kadında bekârete önem verdikleri ve evlilik öncesinde herhangi bir cinsel birliktelik yaşamış olan kadınla evlenmek istemedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Vefikuluçay Yılmaz ve ark. (2009) tarafından üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyete yönelik bakış açılarını analiz etmek amacıyla gerçekleştirilen çalışmada erkek öğrenciler, erkeğin evleneceği kadının bakire olması gerektiğini düşünmektedir. Erenoğlu ve Bayraktar (2018) tarafından kadına yönelik şiddet ile ilgili gerçekleştirilen araştırmada, katılım sağlayan öğrencilerin %64.7’si, evlilik gerçekleştirene kadar kadınların bekâretlerini korumaları gerektiğini düşünmektedir. Çaylan Çağlayan ve Topatan (2020) tarafından yapılan araştırmada da benzer şekilde üniversite öğrencilerinin evlilik öncesi cinselliğe yönelik tutumları geleneksel yöndedir.

Katılımcıların büyük bir kısmı, Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde yaşamaktadır. Bu bölgelere yönelik genel kanı; namus cinayetlerinin ve namus gerekçesiyle işlenen töre cinayetlerinin, söz konusu bölgelerde yoğunluk gösterdiği yönündedir. Ancak büyük kısmı Doğu ve Güneydoğu’da yaşamakta olan katılımcıların birkaçı dışında kalanlar, namus veya töre gerekçesiyle işlenen bir cinayete şahit olmadıklarını aktarmışlardır. Katılımcılar, kendi ailelerinde törenin geçerliliğinin olmadığını söylemiştir.

Üniversite düzeyinde alınan eğitimin, bireylerin namus algılarını değiştirebildiği sonucuna ulaşılmıştır. Görüşmeler süresince öğrenciler; sosyoloji eğitimi sürecinde almış oldukları ders içeriklerinin, onların namus algılarını olumlu yönde etkilemiş olduğunu belirtmişlerdir. Öztürk ve Tire (2019) ve Şanlı (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda da sosyal bilimlerde öğrenim gören öğrencilerin namus algılarının diğer bölüm öğrencilerine kıyasla daha eşitlikçi yönde olduğu

sonucuna ulaşılmıştır. Böylece toplumsal cinsiyet, kadın hakları, aile, feminizm gibi ders içeriklerinin yalnızca sosyal bilimler ile sınırlı kalmaması gerektiği ve diğer disiplinlerde de yer edinmesi gerektiği sonucuna ulaşmak mümkün olmaktadır. Söz konusu çözüm önerisinin, bireylerin namus algılarının eşitlikçi yönde seyretmesine olumlu etkiler sağlayacağı öngörülmektedir.

Katılımcılar, namus gerekçe gösterilerek işlenen suçlar konusunda hukuki yaptırımların yetersiz olduğunu dşunmektedir ve bu suçları işleyen kişilere yönelik daha ağır hukuki yaptırımların gerekli olduğunu belirtmişlerdir.

Söz konusu sonuçlara ulaşılan bu çalışmada, temel probleme yönelik çeşitli çözüm nerileri belirlenmiştir. Bireylerin namus algılarının eşitlikçi bir nitelik kazanmasını sağlamak amacı ile ilk olarak aile kurumuna odaklanmak gerekmektedir. Çocuklara yönelik, toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili öğretilenler, ilerleyen süreçlerde içselleştirilerek kalıcı birer algı halini almaktadır. Bu gerekçeyle aile içerisinde cinsiyet ayrımcılığına yönelik söylemler ve davranışlar söz konusu olmamalı veya olabildike en az düzeye indirilmelidir. Çocuklar, eşitlik olgusunun bilincine ulaşmış ebeveynler tarafından bu öğreti ile yetiştirilmelidir. Türkiye toplumunda, ebeveynleri ile cinselliğe yönelik konuşmalar yapabilen çocukların sayısı oldukça azdır. Çocuklara “ayıp” olarak öğretilen bu konu, hep gizli bir kutu gibi konumlandırılmaktadır. Bu durum aşılmalı ve çocuklar, en çok güven duyabilecekleri kişiler olan ebeveynleri ile karşılıklı bilgi alışverişinde bulunabilmeli, cinsellik üzerine konuşmanın normal olduğu bilinciyle yetiştirilmelilerdir. Bu sürecin sağlanması amacıyla; özellikle istihdam oranı oldukça düşük olan sosyologlar başta olmak üzere psikolog ve sosyal hizmet uzmanı gibi, alanında uzmanlık sağlamış olan kişilerce hem ebeveynlere hem de çocuklara yönelik bilgilendirmeler yapılmalı ve süreklilik arz eden eğitimler verilmelidir.

Sosyalizasyon süreci de çözüm nerileri bakımından önem arz eden bir noktada yer almaktadır. İlk olarak aile içerisinde başlayan bu süreç, çocuğun okul çağına gelmesi ile birlikte aile dışında da devam etmektedir. Çocuklar arasında kız ve erkek ocuk ayrımcılığının söz konusu olmadığı eşitlikçi bir eğitim-ğretim süreci izlenmelidir. Özellikle lise döneminde, kendi bedenini tanımış olan gençlerin bilinçli faaliyetlerde bulunmalarını sağlamak amacıyla onlara, cinselliğe yönelik eğitimler verilmelidir. Cinsellik, insan bedeni ve anatomisi üzerine konuşmanın birer tabu olarak görülmemesi gerekmekte ve gençlere yönelik fayda sağlayacak bilgilendirmeler yapılarak bu konularda da bilinçlenmeleri sağlanmalıdır.

Günümüzde kadın cinayetlerindeki artış, cinayetlerin gerekçelerine özellikle eğilmeyi gerektirmektedir. Son yıllarda işlenen kadın cinayetlerinde tre söylemi, eskiye nazaran daha az söz konusu olmaktadır. Ancak te yandan namus söylemlerinin artmakta olduğu gerçeği ile karşılaşılmaktadır. Kuşkusuz bu durumun en önemli sebeplerinden biri, “tre saiki”nin nnn hukuki bağlamda kapatılmış olmasıdır. Eskiden cezalarda indirimine gidilmesine sebep olan tre

söylemi, artık hukuki bağlamda hiçbir anlam ifade etmemektedir. Hatta törenin gerekçe olarak gösterilmesi durumu ağırlaştırıcı bir sebep olarak görülmekte ve bu vesileyle söz konusu suçlarda müebbet öngörülmektedir. Bu sebepten artan kadın cinayetlerinin en büyük gerekçelerinden biri olarak “namus” olgusuna işaret edilmektedir (Dincer, 2007; Tahincioğlu, 2013). Bu çalışma sonucunda üniversiteli gençlerin, namus gerekçesiyle işlenen suçlar konusundaki çözüm önerilerine bakıldığında; söylemler temelde ikiye ayrılmıştır. İlki, bu saatten sonra gerçekleştirilecek hiçbir uygulamanın, bu suçların azalmasını sağlamayacağına inanan öğrenci tutumu iken, ikincisi farklı öneriler sonucunda çözüme ulaşmanın mümkün olduğunu düşünen öğrenci tutumlarıdır. Öne çıkan ilk öneri, yaptırımlar konusuna yöneliktir. Namus gerekçe gösterilerek kadına yönelik işlenen suçlar konusunda, hukuki yaptırımların yok denecek kadar az olduğu görülmektedir. Katılımcıların tamamına yakını, bu hususa özellikle değinmişlerdir. Cezaların caydırıcı olmaması sebebiyle bu suçların önüne geçilememekte hatta asgari düzeydeki yaptırımlar, birer ödül olarak nitelendirilerek suça teşvik niteliği taşımaktadır. Bu gerekçeden dolayı söz konusu suçlara yönelik ağır ve caydırıcı yaptırımların uygulanması gerekmektedir. Namus gerekçesi ile işlenen cinayetlerde öldürülen kadınların çoğu, öldürülmeden önce suçluya yönelik uzaklaştırma kararı almış veya defalarca kez şikâyetle bulunmuştur. Bu yüzden kolluk güçlerinin, daha sıkı tedbirler alarak kadınları etkili bir şekilde korumaları sağlanmalıdır.

Bu çalışma sonucunda elde edilen sonuçlardan bir diğeri ise; sosyoloji bölümünde alınmakta olan eğitimlerdeki ders içeriklerinin, öğrencilerin namus algılarında olumlu yönde etkileri olduğu sonucudur. Bu sonuçtan yola çıkarak; toplumsal cinsiyet, feminizm, kadın hakları gibi içeriklerden oluşan derslerin yalnızca sosyal bilimlerde değil diğer alanlarda da işlenmesi gerekmektedir. Söz konusu önerinin, olumlu yönde etkiler yaratacağı öngörülmektedir.

Kaynakça

- Bayhan, V. (2013). Beden sosyolojisi ve toplumsal cinsiyet. *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, 63, 147-164.
- Bayrak, E. (2010). *Ataerki-hukuk ilişkisi çerçevesinde Türkiye’de namus cinayetleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Berktaş, F. (2019). *Tek Tanrılı dinler karşısında kadın*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Bingöl, O. (2014). Toplumsal cinsiyet olgusu ve Türkiye’de kadınlık. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16, 108-114.
- Bingöl, O. (2020). *Modern beden ve estetik cerrahi*. Konya: Eğitim Yayınevi.

- Bingöl, O. (2021). Toplumsal cinsiyet ve beden. O.Tire ve E. Dikici (Ed.), *Toplumsal Cinsiyet ve Sosyoloji* içinde (ss. 87-97). Konya: Eğitim .
- Caner, E. (2017). *Kutsal fahişeden bakire Meryem 'e toprak ve kadın*. İstanbul: Su.
- Çaylan Çağlayan, M. ve Topatan, S. (2020). Erkek Üniversite Öğrencilerinin Kadın Algıları ve Namusa İlişkin Tutumları. *Türkiye Klinikleri Tıp Etiği-Hukuku-Tarihi Dergisi*, 28(1), 77-89.
- Delaney, C. (2018). *Tohum ve toprak* (S. Somuncuoğlu ve A. Bora, Çev.). İstanbul: İletişim.
- Dincer, Ö. (2007). *Namus ve bekâret: kuşaklar arasında değişen ne? İki kuşaktan kadınların cinsellik algıları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı, Ankara.
- Ecevitoglu, P. (2012). *Namus, töre ve iktidar*. Ankara: Dipnot.
- Erenoğlu, R. ve Bayraktar, E. (2018). *Kadına Yönelik Şiddetin Öğrenciler Gözü İle Değerlendirilmesi*. Uluslararası Kadın Kongresi: Sosyo Hukuki Perspektifte Kadının Yeri, 157-161.
- Ersöz, A. G. (2016). *Toplumsal cinsiyet sosyolojisi*. Ankara: Anı.
- Gönültaş, M. B., Öztürk, M., Rios, E. Y. Z., Kanak, M., ve Demir, E. (2019). Suçlulara yönelik algılar ölçeği: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 20(1), 41-47.
- Gürsoy, E. (2009). *Üniversite son sınıf öğrencilerinin kadına ilişkin "namus" anlayışı ile ilgili tutumları (Ankara örnelemi)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Hamzaoglu, M. (2019). *Namus: Kadına şiddetin ideolojisi*. İstanbul: Siyah Kitap.
- İbrahim, S. H. (2019). *Kadına yönelik şiddetin bir boyutu: Somali'de kadın sünneti*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- İlkaracan, P. (2018). Müslüman toplumlarda kadın ve cinsellik. P. İlkaracan (Ed.), *Müslüman toplumlarda kadın ve cinsellik* içinde (s. 11-32). İstanbul: İletişim.
- İşkil, R., Öztürk, M., ve Türk, A. (2023). Eş şiddeti mağduru kadınların travma sonrası stres bozukluğu ile stresle başa çıkma stratejileri arasındaki ilişki. M. Bulut ve Z. Karacagil (Ed.), *Sosyal Bilimlerinde Güncel Tartışmalar 12* içinde (ss. 995-1004). Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları.
- Kalav, A. (2015). *Değişen ve dönüşen sosyal bir olgu olarak namus ve toplumsal cinsiyet*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

- Koksal, H. (1997). Türk inanç ve geleneklerinde “zıfıf”. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, (2), 211-216.
- Marshall, G. (2021). *Sosyoloji Sözlüğü* (O. Akınhay ve D. Kömürcü, Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Özenç, B. (2006). Kadın Sünneti: Etnomerkezci önyargılardan kültürel dinamikleri dikkate alan bir yaklaşıma doğru. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 64(2), 145-166.
- Öztürk, M. ve Tire, O. (2019). Sosyodemografik değişkenler ve namus adına kadına uygulanan şiddete yönelik tutum: üniversite gençliği üzerine bir araştırma. *Turkish Studies-Social Sciences*, 14(6), 3383-3400.
- Reed, E. (1994). *Kadının evrimi I* (Ş. Yeğın, Çev.). İstanbul: Payel Yayınevi.
- Sır, A. (2005). Namusun algılanışı araştırması. *Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgelerinde ‘namus’ kisvesi altında işlenen cinayetler ile mücadelede kalıcı yöntemler geliştirme projesi raporu* içinde (ss. 87-124). Diyarbakır: KA-MER Vakfı.
- Şanlı, B. (2017). *Üniversite birinci ve son sınıf öğrencilerinin kadına ilişkin namus anlayışı ile ilgili tutumları (Mersin Üniversitesi örnekleme)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Tahincioğlu, A. N. Y. (2013). Türkiye basınında namusun halleri. *Kültür ve İletişim*, 16(1), 73-104.
- Tire, O. (2019). Töre ve namus cinayetleri. M. Öztürk ve M.B. Bulut (Ed.), *Tüm yönleriyle kadın cinayetleri* içinde (ss. 185-217). Ankara: Nobel Akademik.
- Toubia, N. (2018). Kadın genital mütilasyonu nedir? P. İlkaracan (Ed.), *Müslüman toplumlarda kadın ve cinsellik* içinde (ss. 265-277). İstanbul: İletişim.
- Uğurlu, N. S. ve Akbaş, G. (2013). Namus kültürlerinde “namus” ve “namus adına kadına şiddet”: Sosyal psikolojik açıklamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 16(32), 76- 91.
- URL-1, 2022. <https://sozluk.gov.tr/>. 22 Aralık 2022.
- Vefikuluçay Yılmaz, D., Zeyneloğlu, S., Kocaöz, S., Kısa, S., Taşkın, L., ve Eroğlu, K. (2009). Views on gender roles of university students. *Journal of Human Sciences*, 6(1), 775–792.
- Vural, P. I. ve Körpe, G. (2018). Üniversite öğrencilerinin kadınlık-erkeklik ve kadına ilişkin namus anlayışı tutumu. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 2(3), 155-166.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara:Seçkin.